

АНОТАЦІЯ

Максименко А.П. Вплив цифровізації на загрози економічній безпеці держави. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка (05 Соціальні та поведінкові науки). – Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». Полтава, 2025.

Дисертаційна робота присвячена поглибленню теоретичних положень, удосконаленню методичних підходів та розробленню практичних рекомендацій щодо виявлення та оцінювання впливу цифровізації на загрози економічній безпеці держави.

У дисертаційній роботі розкрито сутність та роль цифровізації у трансформаційних процесах національної економіки шляхом інтеграції трьох концепцій її трактування: техніко-форматної, комерційно-оптимізаційної та технологічно-інформаційної. Здійснено теоретичне узагальнення та структурування категоріального апарату проявів цифровізації. Визначено фундаментальні властивості цифровізації та їхній вплив на формування загроз економічній безпеці держави.

Доповнено класифікацію загроз економічній безпеці держави в умовах цифровізації за рівнем походження та впливом цифрового компонента, що поглиблює розуміння джерел виникнення цифрових загроз та посилює методологічну базу їх ідентифікації. Виділено кластери загроз із максимальним рівнем впливу на економічну безпеку держави в умовах цифровізації.

Розкрито дуальний вплив цифровізації, що, з одного боку, сприяє підвищенню економічної стійкості держави, а з іншої – призводить до формування нових та трансформації існуючих загроз економічній безпеці держави. Виокремлено соціально-економічну, кібернетично-технологічну та

інституційно-регуляторну сфери детермінації загроз в умовах цифровізації, що сприяє їх превентивному виявленню.

Здійснено критичний аналіз методичного інструментарію оцінювання рівня економічної безпеки держави та виявлено концептуальні недоліки його застосування в умовах цифровізації, а саме, застарілість, суперечливість нормативного забезпечення, перевантаження індикаторами, фіксованість порогових значень, обмежену гнучкість до нових умов. Доповнено методичні засади оцінювання економічної безпеки держави індикаторами інформаційно-цифрової складової на макро-, мікро- та нанорівнях національної економіки, що дозволяє враховувати вплив цифровізації на загрози економічній безпеці держави.

Проведено діагностику рівня економічної безпеки України та виявлено найбільшу концентрацію загроз у інвестиційно-інноваційній, макроекономічній, фінансовій, зовнішньоекономічній та демографічній сферах. Здійснено оцінювання домінуючого впливу цифровізації і воєнних дій на всі системоутворюючі складові економічної безпеки держави.

На основі відхилень індикаторів інформаційно-цифрової складової економічної безпеки держави від їх критичних значень виявлено реальні та потенційні загрози, спричинені цифровізацією. Визначено, що в умовах динамічного розвитку цифрових технологій, системний вплив на національну економіку мають загрози вразливості економічних суб'єктів до кібератак, залежності від імпорту цифрових технологій та низького рівня цифрової грамотності населення. Виявлено загрози структурних деформацій та надмірної концентрації ресурсів у цифровому секторі, що поглиблює дисбаланси в національній економіці.

Обґрунтовано необхідність удосконалення нормативно-правової бази та інституційного забезпечення економічної безпеки України з урахуванням європейського досвіду. Визначено передумови інтеграції України в європейський цифровий простір та концептуальні засади регуляторного

удосконалення для зміцнення економічної безпеки держави в умовах цифровізації.

Спрогнозовано негативну динаміку інтегральних показників економічної безпеки за її складовими на основі ретроспективного аналізу, що є підґрунтям для побудови моделі впливу цифровізації на економічну безпеку держави. Проведено соціологічне дослідження цифрової грамотності населення як чинника вразливості суб'єктів нанорівня національної економіки до кіберзагроз. Розроблено авторську модель впливу цифровізації на економічну безпеку держави, що відображає динаміку загроз на макро-, мікро- та нанорівнях та критичні точки впливу цифровізації.

Пріоритизовано напрями запобігання загрозам економічній безпеці держави в умовах цифровізації за допомогою використання методів RICE, «Kano» та «Value vs. Effort» на засадах розвитку інституційного забезпечення економічної безпеки та безпекоорієнтованого середовища, що є передумовою зменшення негативного впливу цифровізації на економічну безпеку держави.

Дисертація є завершеним науковим дослідженням, яке містить нові теоретичні положення, науково-методичні підходи та практичні рекомендації щодо виявлення та оцінювання впливу цифровізації на загрози економічній безпеці держави.

Наукові положення, висновки і рекомендації, що виносяться на захист, одержані автором самостійно. Внесок автора в наукові праці, опубліковані в співавторстві, конкретизовано в списку публікацій.

Практичне значення отриманих результатів роботи полягає в тому, що теоретичні положення, методичні підходи та висновки доведені до рівня прикладних рекомендацій, які в сукупності створюють основу для виявлення та оцінювання впливу цифровізації на загрози економічній безпеці держави. Отримані наукові результати дослідження були використані установами та організаціями у своїй діяльності при підготовці аналітичних матеріалів та

здійснення заходів із забезпечення економічної безпеки України в умовах цифровізації.

Ключові слова: цифровізація, національна економіка, економічна безпека, цифрова безпека, інформаційна безпека, загрози економічній безпеці, кіберзагрози, цифрові ризики, цифрові технології, цифрова грамотність.

ABSTRACT

Maksymenko A.P. The Influence of Digitalisation on Threats to the Economic Security of the State – A qualification scientific work on the rights of a manuscript.

Dissertation for obtain the scientific degree of Doctor of Philosophy in the specialty 051 Economics (05 Social and Behavioral Sciences) – National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic». Poltava, 2025.

The dissertation is devoted to deepening theoretical provisions, improving methodological approaches, and developing practical recommendations for identifying and assessing the impact of digitalisation on threats to the economic security of the state.

The dissertation elucidates the essence and role of digitalisation in the transformation processes of the national economy by integrating three concepts of its interpretation: technical-formal, commercial-optimisation, and technological-informational. A theoretical generalisation and structuring of the categorical apparatus of digitalisation manifestations has been carried out. The fundamental properties of digitalisation and their impact on the formation of threats to the economic security of the state are identified.

The classification of threats to the economic security of the state in the context of digitalisation is supplemented by the level of origin and influence of the digital component, which deepens the understanding of the sources of digital threats and strengthens the methodological basis for their identification. In the context of

digitalisation, clusters of threats with the maximum level of impact on the economic security of the state have been identified.

The dual impact of digitalisation has been revealed, which, on the one hand, contributes to the economic stability of the state, and on the other hand, leads to the formation of new threats and the transformation of existing threats to the economic security of the state. The identification of the socio-economic, cybernetic-technological and institutional-regulatory spheres of threat determination in the context of digitalisation has been established, thus facilitating their preventive detection.

A critical analysis of the methodological tools for assessing the level of economic security of the state has been carried out, and conceptual shortcomings in their application in the context of digitalisation have been identified, namely obsolescence, inconsistency of regulatory support, overload of indicators, fixed threshold values, and limited flexibility to new conditions. The methodological basis for assessing the economic security of the state has been supplemented with indicators of the information and digital component at the macro, micro and nano levels of the national economy. This development allows for consideration of the impact of digitalisation on threats to the economic security of the state.

A comprehensive evaluation of Ukraine's economic security has been conducted, identifying the investment and innovation, macroeconomic, financial, foreign economic and demographic domains as the primary sources of threat. An assessment has been conducted on the prevailing impact of digitalisation and military operations on the economic security of the state, with a particular focus on the system-forming components that underpin this security.

A study of the deviations of indicators within the information and digital components of the state's economic security, from their critical values, has enabled the identification of threats to both the real and potential aspects of the system in the context of digitalisation. It was determined that, in the context of the dynamic development of digital technologies, the vulnerability of economic entities to

cyberattacks, dependence on imports of digital technologies, and the low level of digital literacy among the population have a systemic impact on the national economy. It has been posited that structural deformations and excessive concentration of resources in the digital sector may be conducive to the deepening of imbalances in the national economy.

The necessity to enhance the regulatory and legal framework, as well as institutional support for Ukraine's economic security, with consideration for European experience, has been substantiated. The necessary conditions for Ukraine to become integrated into the European digital space have been determined, as have the conceptual foundations for regulatory improvement that are required to strengthen the country's economic security in the context of digitalisation.

The negative dynamics of integral indicators of economic security by its components is predicted based on retrospective analysis, which is the basis for building a model of the impact of digitalisation on the economic security of the state. A sociological study of the digital literacy of the population as a factor in the vulnerability of nano-level entities of the national economy to cyber threats has been conducted. An author has developed a model that explores the impact of digitalisation on the economic security of the state. This model reflects the dynamics of threats at the macro, micro and nano levels, as well as the critical points of impact of digitalisation.

Priority was given to the identification and prevention of threats to the economic security of the state in the context of digitalisation. The RICE, Kano and Value vs. Effort methods were utilised to develop institutional support for economic security and a security-oriented environment. It is imperative to note that this is a prerequisite for reducing the negative impact of digitalisation on the economic security of the state.

The dissertation constitutes a comprehensive scientific study, encompassing novel theoretical provisions, scientific and methodological approaches, and practical

recommendations for identifying and assessing the impact of digitalisation on threats to the economic security of the state.

The scientific provisions, conclusions and recommendations presented in the defence were obtained by the author independently. The author's contributions to scientific works published in co-authorship are specified in the list of publications.

The practical significance of the results obtained lies in the fact that the theoretical provisions, methodological approaches and conclusions have been elevated to the level of applied recommendations, which, taken together, form the basis for identifying and assessing the impact of digitalisation on threats to the economic security of the state. The findings of the research were utilised by institutions and organisations in their activities, specifically in the preparation of analytical materials and the implementation of measures to ensure Ukraine's economic security within the context of digitalisation.

Keywords: digitalisation, national economy, economic security, digital security, information security, threats to economic security, cyber threats, digital risks, digital technologies, digital literacy.